

2025

VIZUALINIO MĄSTYMO STRATEGIJOS LITERATŪROS PAMOKOSE

Tyrimo ataskaita: Šilutės raj. sav.

MMo

anthropos

ATASKAITOS TURINYS

3 psl.

ĮVADAS

4 psl.

IŠVADOS

DETALE ANALIZĖ

9 psl.

1. MO MUZIEJAUS MOKYMŲ PROGRAMOS
DALYVIŲ DEMOGRAFIJA

11 psl.

2. VIZUALINIO MĄSTYMO METODO
PRITAIKYMAS PAMOKOSE

16 psl.

3. MOKYTOJŲ KOMPETENCIJŲ, GEBĖJIMŲ
IR ŽINIŲ POKYČIO ĮVERTINIMAS

29 psl.

4. MO MUZIEJAUS MOKYMŲ VERTINIMAS

31 psl.

5. LŪKESČIAI ĮVEIKTI IŠŠŪKIUS IR
PASIŪLYMAI MOKYMAMS

ĮVADAS

Nuo 2024-ųjų metų MO muziejus pradėjo mokytojoms/-ams skirtą kultūrinę-educacinę programą „Vizualinio mąstymo strategijos literatūros pamokose“. Šie mokymai vykdomi įvairiose savivaldybėse kaip Tūkstantmečio mokyklų (TŪM) programos dalis. Šis tyrimas yra skirtas įvertinti Šilutės rajono savivaldybės mokyklose įvykdytos programos rezultatus. Tyrimą atliko Taikomosios antropologijos organizacija „Anthropos“ tyrėjos/-ai Ugnė Barbora Starkutė, Kornelija Čepytė, Giedrius Jankauskas ir Renida Baltrušaitytė.

„Vizualinio mąstymo strategijos literatūros pamokose“ dalyviai/-ės pildė dvi anketas: vieną prieš prasidedant programai, antrą – iškart mokymų programai pasibaigus. Abiejomis apklausomis buvo siekiama įvertinti programos poveikį mokytojoms/-ams, mokymo metodikoms ir ugdymo procesui. Pirmąją anketą sudarė 5 platūs klausimai ir 5 demografiniai klausimai. Pasibaigus programai, mokytojos/-ai pildė kitą anketą, kurios atsakymai tyrėjoms/-ams suteikė galimybę įvertinti pokytį, kurį paskatino MO muziejaus vykdytų mokymų programa. Antrojoje anketoje buvo 8 platūs klausimai ir 4 demografiniai klausimai. Abi anketas užpildė 19-31 mokytoja. Išvados pateikiamos aprašant šiuos mokytojų atsakymus (Šilutės rajono savivaldybės atveju abi anketos negali būti tiesiogiai palyginamos) mokymų programos pradžioje ir jai pasibaigus. Visi abiejų apklausų dalyvių duomenys buvo anonimizuoti. Tyrime dalyvavo mokytojos, dirbančios Šilutės rajono savivaldybės mokyklose.

IŠVADOS (1)

---

1. Vizualinio mąstymo strategijos metodą prieš mokymus nurodė, kad 13 mokytojų metodą žinojo, bet netaikė, 5 yra bandžiusios taikyti, 3 taiko sėkmingai, o 10 jo visai nežinojo.

2. Pasibaigus mokymų programai, visos apklaustos mokytojos teigė, kad taikys vizualinio mąstymo strategijos (VMS) metodą, tačiau jų taikymo būdai ir motyvai skyrėsi. Vienos planuoja taikyti metodą selektyviai – priklausomai nuo pamokos temos, galimybių ar darbo krūvio. Kitos pabrėžė, kad taikys metodą dėl naudos – jis įvairina pamokas, sudomina mokinius/-es, padeda įsitraukti į literatūros kūrinius, lavina vaizduotę ir skatina raiškų mąstymą.

3. Prieš mokymus mokytojos jau naudojosi dauguma kultūros įstaigų teikiamų paslaugų. 4 mokytojos teigė, jog lankosi parodose ir renginiuose tiek su mokinėmis/-iais, tiek asmeniškai. 9 mokytojos teigė, jog parodose ir renginiuose lankosi su mokinėmis/-iais bei asmeniškai ir naudojasi skaitmeninėmis kolekcijomis. 5 mokytojos nurodė, jog parodose bei renginiuose lankosi tik asmeniškai. 4 mokytojos nurodė, jog naudojasi skaitmeninėmis kolekcijomis ir parodose bei renginiuose lankosi tik asmeniškai. 5 mokytojos nurodė, kad naudojasi skaitmeninėmis kolekcijomis ir lankosi parodose ir renginiuose su mokinėmis/-iais. 4 mokytojos atsakė, kad naudojasi tik skaitmeninėmis kolekcijomis.

4. Apklausa atskleidė, kad mokytojos turėjo panašių lūkesčių MO muziejaus mokymams. Daugelis siekė pagilinti žinias apie meno kūrinius, tobulinti kūrybiškumo kompetenciją, išmokyti geriau planuoti laiką. Taip pat buvo tikimasi gauti naujų, pamokose pritaikomų idėjų, ypač literatūros ir muzikos pamokoms, bei sužinoti daugiau apie vizualinio mokymosi metodo galimybes. Mokytojos tikėjosi išmokyti, kaip geriau įtraukti mokinius/-es į diskusijas, skatinti jų vaizduotę ir padėti jiems tikslingai fiksuoti bei panaudoti informaciją. Lūkesčiai apėmė ir norą praplėsti akiratį bei atrasti naujų būdų, kaip pamokas paversti įdomesnėmis ir įtraukiančiomis.

IŠVADOS (2)

5. Mokytojų atsakymai parodė, kad pagrindiniai iššūkiai mokymų metu buvo susiję su laiko stoka ir mokinių motyvavimu įsitraukti į veiklas. Taip pat išryškėjo pamokos laiko valdymo sunkumai bei sudėtingas tinkamų meno kūrinių paieškos procesas, kuris neretai užimdavo daug laiko. Kai kurios mokytojos pastebėjo, kad mokiniams sunku reikšti mintis ir aktyviai dalyvauti diskusijose. Vis dėlto dalis mokytojų nurodė, kad problemų nepatyrė, tačiau pripažino, jog metodo taikymui reikia daugiau pasiruošimo ir tinkamų priemonių.

6. Atsakymai į atvirą klausimą apie VMS metodo taikymą parodė įvairialypes patirtis. Dauguma mokytojų nurodė, kad metodą pavyko taikyti sėkmingai arba bent iš dalies – kai kurios pabrėžė aktyvų mokinių įsitraukimą ir teigiamą poveikį pamokoms. Sėkmę dažniausiai lėmė mokinių susidomėjimas ir tinkamai parinkta veikla. Vis dėlto buvo įvardyta ir tam tikrų sunkumų – kai kuriuose atvejuose mokiniai/-ės nebuvo linkę aktyviai reikšti minčių ar įsitraukti į siūlomas veiklas.

7. Lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų patirtys rodo, kad VMS metodą pavyko sėkmingai integruoti į pamokas. Mokytojos pastebėjo, kad metodas skatina mokinius/-es atkreipti dėmesį į detales, aiškiau formuluoti mintis, giliau įsitraukti į kūrinių analizę ir siekti teksto su vizualiais elementais. Taip pat VMS padėjo skatinti mokinių savarankiškumą, teksto suvokimą, interpretaciją bei kalbėjimo įgūdžius. Mokytojos pastebėjo, kad mokiniai/-ės drąsiau reiškia savo nuomonę, geriau supranta emocijas ir aktyviau dalyvauja diskusijose.

8. Mokytojų atsakymai rodo, kad nors VMS metodas suteikė naudos, jo taikymą apsunkino įvairūs iššūkiai – mokinių motyvacijos stoka, sunkumai skatinti diskusijas ir savarankišką darbą, laiko trūkumas bei kultūrinio išprusimo stoka. Taip pat mokytojoms sudėtinga rasti tinkamą medžiagą, įtraukti skirtingų gebėjimų mokinius ir įveikti technines kliūtis. Šie veiksniai apsunkina metodo efektyvų pritaikymą ugdymo procese.

IŠVADOS (3)

9. Mokytojų vertinimai apie VMS mokymų turinį, užduočių aiškumą, praktinę naudą meno kūrinių taikymui, grupinį darbą, edukatorių bendravimą ir mokymų formatą daugiausia buvo geri arba labai geri. Dauguma dalyvių teigė, kad mokymų metu gauta praktika ir įrankiai padeda integruoti meno kūrinius į savo dalykus. Taip pat palankiai vertintos galimybės užmegzti kontaktus su kitais mokytojais. Tačiau kai kurie mokytojai išreiškė neigiamą nuomonę dėl papildomo darbo atliekant namų užduotis bei mokymų trukmės.

10. Apibendrinant kūrybiškumo gebėjimų stiprinimo poreikį ir rezultatą, 31 mokytoja dalyvavusi apklausoje skirtingai vertino: 13 mokytojų manė, kad to visiškai nereikia arba nereikia, 6 – kad reikia vidutiniškai, o 12 – kad būtina stiprinti. Po mokymų iš 19 atsakiusių 12 mokytojų vertino, kad pavyko gerai ar puikiai šį gebėjimą sustiprinti, o 7 – kad tik iš dalies. Panašiai vertintos ir kitos sritys: gebėjimas pastebėti mokinių kūrybiškumo pokyčius, pateikti atviras užduotis, skatinti mokinius sekti mintis ir naudotis vaizduote, kur poreikis stiprinti svyravo nuo nereikalingo iki būtino pastiprinti, o po mokymų dauguma mokytojų pripažino, kad bent iš dalies pavyko stiprinti šiuos gebėjimus, daugelis – kad pavyko gerai ar puikiai.

11. Apibendrinant kritinio mąstymo gebėjimų stiprinimo poreikį ir pasiekimus, iš 31 mokytojos dalyvavusios apklausoje dauguma mokytojų pripažino vidutinį arba didelį poreikį stiprinti gebėjimą naudoti įvairesnius informacijos šaltinius – tik po 3 mokytojas kiekvienoje kategorijoje manė, kad to nereikia. Po mokymų iš 19 atsakiusių 13 mokytojų įvertino, kad pavyko ar puikiai pavyko šį gebėjimą stiprinti, o 6 – tik iš dalies. Panašiai vertintas gebėjimas skatinti mokinius įsigilinti į kito nuomonės priežastis – 18 mokytojų manė, kad tai vidutiniškai reikia stiprinti, 8 – kad reikia labai, o po mokymų dauguma (17 iš 19) teigė, kad b pavyko sustiprinti šį gebėjimą. Kompetencija atskirti faktus nuo nuomonės taip pat vertinta kaip vidutiniškai arba labai reikalinga stiprinti (20 mokytojų iš 31), o po mokymų mokytojos pripažino jos pastiprinimą, daug kas vertino pasiekimus kaip gerus ar puikius.

IŠVADOS (4)

12. Apibendrinant emocinio raštingumo gebėjimų stiprinimo poreikį ir rezultatus, iš 31 mokytojos dauguma pripažino vidutinį arba didelį poreikį stiprinti gebėjimą kalbėti apie savo emocijas – po 11 ir 12 mokytojų atitinkamai, o po 8 manė, kad to visiškai nereikia ar mažai reikia. Po mokymų iš 19 atsakiusių 12 mokytojų įvertino, kad pavyko ar puikiai pavyko stiprinti šį gebėjimą, o 5 – tik iš dalies. Panašūs rezultatai matyti ir gebėjimuose mokyti mokinius/-es atpažinti ir suprasti kitų bei savo pačių emocijas – po mokymų dauguma mokytojų nurodė, kad gebėjimai buvo sustiprinti bent iš dalies, o dalis net puikiai. Konfliktų valdymo gebėjimo poreikis taip pat buvo vertintas įvairiai, tačiau po mokymų dauguma mokytojų teigė, kad šį gebėjimą pavyko gerai stiprinti.

13. Apibendrinant bendravimo gebėjimų stiprinimo poreikį ir pasiekimus, mokytojų nuomonės buvo įvairios: iš 31 mokytojos dalyvavusios apklausoje 8–11 mokytojų manė, kad visiškai nereikia arba nereikia stiprinti tam tikrų bendravimo gebėjimų, tačiau likusi dalis vertino poreikį kaip vidutinį arba didelį. Pavyzdžiui, gebėjimą pastebėti kūno kalbą vidutiniškai reikėjo stiprinti 14 mokytojų, skatinti diskusijas – 10, skatinti įsiklausymą į bendraklasių komentarus – 14, mokyti priimti kitokius mąstymo būdus – 15, o padėti mokiniams rasti sprendimus – 15. Po mokymų dauguma (13–15 iš 19) mokytojų įvertino, kad šiuos gebėjimus pavyko ar puikiai pavyko stiprinti, o likusiosios teigė, jog bent iš dalies kompetencijų pastiprinimas pavyko buvo.

14. Apibendrinant lyčių lygybės ir lytiškumo klausimų įtraukimo į diskusijas stiprinimo poreikį, dauguma mokytojų jautė nedidelį poreikį gerinti gebėjimą kalbėti lytiškumo klausimais – 19 iš 31 mokytojų įvertino, kad šiam gebėjimui ne itin reikalingas pastiprinimas, o kita dalis manė, jog poreikio nėra. Po mokymų iš 19 dalyvavusių mokytojų dauguma (12) nurodė, kad gebėjimą pavyko ar iš dalies pavyko sustiprinti, o 5 įvertino rezultatą kaip puikų. Diskutuoti apie lyčių lygybę poreikis buvo kitaip įvertintas – 18 mokytojų manė, kad stiprinti šio gebėjimo visiškai nereikia, tačiau po mokymų 13 iš 19 teigė, kad gebėjimas bent iš dalies buvo sustiprintas. Panašiai vertintas ir gebėjimas mokyti apie lytinę tapatybę bei skatinti pagarbų kalbėjimą apie lyčių lygybę, kur pradžioje poreikis įvardinamas kaip itin mažas, tačiau mokymai vie tiek padėjo daugumai dalyvių pastiprinti šias kompetencijas.

IŠVADOS (5)

---

15. Analizuojamas fasilitatoriaus vaidmuo mokytojų profesinėje veikloje ir mokytojų poreikis stiprinti įvairius su šiuo vaidmeniu susijusius gebėjimus. Mokytojų atsakymai atskleidė, kad dalis jų jaučiasi užtikrintai, tačiau pripažįstamas ir poreikis tobulėti. Pavyzdžiui, gebėjimą „Dėstyti medžiagą taip, kad pamokos metu daugiau kalbėtų moksleiviai nei mokytojas“ 20 iš 31 mokytojų vertino kaip reikalaujantį tam tikro stiprinimo, o po mokymų dauguma (12 iš 19) nurodė, kad šis gebėjimas buvo reikšmingai pagerintas. Panašiai ir gebėjimo „Perfrazuoti moksleivio atsakymą, nekeičiant jo prasmės“ stiprinimas po mokymų sulaukė teigiamų vertinimų – 12 iš 19 mokytojų įvertino jį kaip gerai ar puikiai pastiprintą. Taip pat mokytojai jautė poreikį ugdyti kūrybingumą pamokose bei gebėjimą įtraukti meninius elementus, kaip dailės kūrinius, į dėstomą medžiagą. Po mokymų šiose srityse pastebėtas žymus pastiprinimas.

16. Apibendrinant socialinių problemų analizavimo ir pilietiškumo gebėjimų stiprinimo poreikį ir rezultatus, iš 31 mokytojos daug jų (17) įvertino, kad gebėjimas kalbėti su mokiniais/-ėmis apie politinius įvykius visiškai nereikalingas arba nereikia jo stiprinti, tačiau 8 mokytojos pripažino didelį poreikį šiam gebėjimui gerinti. Po mokymų iš 19 atsakiusių mokytojų 8 nurodė, kad gebėjimą pavyko ar puikiai pavyko stiprinti, dar 8 – kad iš dalies pavyko, o 3 manė, kad stiprinimas nepavyko. Kalbant apie gebėjimą aptarti su moksleiviais socialines problemas, tokius kaip skurdas, nelygybė ar diskriminacija, poreikis stiprinti šį gebėjimą buvo didesnis – 13 mokytojų vertino jį kaip reikalingą stiprinti, o po mokymų 12 iš 19 teigė, kad pavyko ar puikiai pavyko šį gebėjimą sustiprinti.

17. Mokytojų nuomonės apie naudingiausias mokymų dalis skyrėsi. Viena mokytoja vertino visas dalis vienodai. Dvi išskyrė antrą modulį, o šešios – pabrėžė trečią modulį dėl galimybės praktiškai taikyti žinias ir kurti pamokas. Kitos mokytojos labiau vertino kaip naudingiausią pirmą modulį dėl teorinių žinių ir naujos informacijos.

DETALE ANALIZĖ

1. MO MUZIEJAUS MOKYMŲ PROGRAMOS DALYVIŲ DEMOGRAFIJA

Mokymų programoje dalyvavo mokytojos iš įvairių Šilutės rajono mokymo įstaigų: Šilutės r. Kintų pagrindinės mokyklos, Šilutės Pamario progimnazijos, Šilutės Vydūno gimnazijos, Šilutės Žibų pradinės mokyklos, Šilutės r. Juknaičių pagrindinės mokyklos, Šilutės r. Saugų Jurgio Mikšo pagrindinės mokyklos, Šilutės r. Vilkyčių pagrindinės mokyklos, Šilutės r. Švėkšnos „Saulės“ gimnazijos, Šilutės pirmosios gimnazijos, Šilutės Martyno Jankaus pagrindinės mokyklos, Šilutės r. Žemaičių Naumiesčio gimnazijos, Šilutės r. Usėnų pagrindinės mokyklos bei Šilutės jaunimo ir suaugusiųjų mokymo centro.

Tyrime dalyvavo 19-31 mokytoja. Dalyvavusiųjų skaičius svyruoja, nes pradinę anketą užpildė 19 mokytojų, o po mokymų anketą užpildė 31 mokytojos. Pagal kitus demografinius duomenis galima teigti, jog mokymų eigoje prisijungė naujos mokytojos, bet taip pat kai kurios, dalyvavusios mokymų pradžioje iki mokymų galo neišbuvo arba tiesiog ne visos užpildė galutinę anketą.

Pradinę anketą užpildė 31 mokytoja, didžioji dauguma šių mokytojų nurodė, jog mokytojomis dirba daugiau nei 21 metus (N=20), 1 mokytoja teigė dirbanti 0-3 metus, 5 mokytojos – 4-10 metų, kitos 5 mokytojos teigė mokytojomis dirbančios 11-20 metų.

Nors mokymai skirti daugiausiai literatūros mokytojoms, tačiau į juos galėjo įsitraukti ir kitos. Anketą šį kartą prieš mokymus užpildė 14 lietuvių kalbos mokytojų, 2 istorijos ir pilietinio ugdymo mokytojos, 7 užsienio kalbos mokytojos, 4 meninio ugdymo (dailė, šokis, teatras, muzika ir pan.) mokytojos. Taip pat pradinę anketą užpildė 2 lietuvių kalbos ir teatro mokytojos; 2 meninio ugdymo (dailė, šokis, teatras, muzika) ir technologinio ugdymo mokytojos.

Pasibaigus mokymams anketą užpildė 14 mokytojų moterų dirbančių mokytojomis daugiau nei 21 metus, 1 mokytoja dirbanti 0-3 metus, 2 mokytojos dirbančios 4-10 metų ir 2 mokytojos 11-20 metų. Visos mokytojos norodė esančios moterys. Po mokymų anketą užpildė 9 lietuvių kalbos mokytojos, po tris užsienio kalbos ir meninio ugdymo (dailė, šokis, teatras, muzika) mokytojas. Taip pat baigiamąją anketą užpildė 1 meninio ugdymo (dailė, šokis, teatras, muzika) ir technologinio ugdymo mokytojas; 2 teatro ir lietuvių kalbos mokytojos; 1 istorijos ir pilietinio ugdymo mokytoja.

Apklausoje, vykdytoje prieš prasidedant mokymų programai, mokytojų buvo klausiama, kokiomis kultūrinių įstaigų paslaugomis jos naudojasi mokymo tikslais. 4 mokytojos teigė, jog lankosi parodose ir renginiuose tiek su mokinėmis/-iais, tiek asmeniškai. 9 mokytojos teigė, jog parodose ir renginiuose lankosi su mokinėmis/-iais bei asmeniškai ir naudojasi skaitmeninėmis kolekcijomis. 5 mokytojos nurodė, jog parodose bei renginiuose lankosi tik asmeniškai. 4 mokytojos nurodė, jog naudojasi skaitmeninėmis kolekcijomis ir parodose bei renginiuose lankosi tik asmeniškai. 5 mokytojos nurodė, kad naudojasi skaitmeninėmis kolekcijomis ir lankosi parodose ir renginiuose su mokinėmis/-iais. 4 mokytojos atsakė, kad naudojasi tik skaitmeninėmis kolekcijomis.

---

2. VIZUALINIO MĄSTYMO METODO PRITAIKYMAS PAMOKOSE

2.1. VMS METODO ŽINOMUMAS

Apklausoje, vykdytoje prieš prasidedant mokymų programai, mokytojų buvo klausiama, kiek joms žinomas yra vizualinio mąstymo metodas. Atsakymai pasiskirstė į keturias grupes. 10 mokytojų šio metodo nežinojo, 5 mokytojos metodą žinojo ir teigė, jog yra bandžiusios taikyti, 3 mokytojos žinojo metodą ir sėkmingai jį taiko, 13 mokytojų teigė, jog metodą žino, tačiau taikyti jo nėra tekę.

2.2. VMS METODO (NE)TAIKYMO PERSPEKTYVOS PO MOKYMŲ

Apklausoje, vykdytoje mokymų programai pasibaigus, mokytojų klausta, ar jos ir toliau pamokose taikys vizualinio mąstymo strategijos (VMS) metodą. Šiuo klausimu visos mokytojos teigė, jog taikys metodą, tačiau dėl taikymo priežasčių nuomonės išsiskyrė. 1 mokytoja nurodė, jog mano, kad VMS metodą taikys, bet *„taikysiu, kiek kitaip - analizuosiu vadovėliuose ar Edukoje pateikiamas iliustracijas“*. Kita mokytoja teigė, kad jau anksčiau taikė šį metodą *„be to, naujų vadovėlių medžiagoje yra puikūs šaltiniai taikyti šį metodą“*. Taip pat mokytojos pasidalino, kad pasirinkimui taikyti metodą turės poreikiai ir jų turimos galimybės, pamokos tema. Teigiama, jog jos VMS metodą *„kartais taikysiu“, „taikysiu, atsižvelgdama į darbų kiekį“, „taikysiu, bet ne kiekvienoje“, „kartais taikysiu, nes padeda lavinti vaizduotę“*.

Kitos mokytojos teigė, jog tikrai pabandys integruoti VMS, nes *„įvairina pamokas, sudomina mokinius“; „[šis metodas] ypatingai literatūros pamokose, nes tai padeda mokiniams giliau įsitraukti į kūrinius ir pajvairina mokymą(si)“*. Taip pat buvo teigiama, kad mokytojos VMS taikys, nes *„[metodas] skatina mokinius raiškiai reikšti mintis, domėtis menu“; „tai naudinga, prasminga“, „šis metodas mokiniams patinka“*.

2.3. VMS METODO TAIKYMAS LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS PAMOKOSE

Atskiru atviru klausimu pasidalinti patirtimis integruojant VMS metodą vedamose pamokose prašyta ir pagrindinės tikslinės grupės – lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų. Kadangi ne visos mokytojos mokymuose buvo mokančios lietuvių kalbos, ne visos norėjo pasidalinti, tai gavome ne visų mokytojų atsakymus. Mokymuose dalyvavusios ir anketą atsakiusios lietuvių kalbos mokytojos teigė, kad VMS metodą integruoti į pamokas pavyko. Kelios iš mokytojų nurodė, kad taikant metodą pamokose pastebi teigiamų pokyčių mokinių ugdymo procese:

VMS metodas paskatino mokinius atkreipti dėmesį į detales, aiškiai formuluoti mintis, pastebėjimus. Mokiniai netgi mokėsi patys perfrazuoti kitų mokinių mintis, paliekant tą pačią mintį. Taip pat po VMS metodo mokiniai giliau įsitraukia į skaitomą kūrinį ir jį sieja su matytu paveikslu, piešiniu ar portretu.

VMS integravimas į literatūros pamokas pasiteisino gana sėkmingai, ypač tada, kai buvo siekiama sudominti mokinius, skatinti jų savarankišką mokymąsi bei gilinti teksto suvokimo ir interpretavimo įgūdžius. Darbų pristatymai skatino lavinti kalbėjimo įgūdžius. VMS priemonės padarė pamokas aktualesnes ir patrauklesnes. Daugiau mokinių įsitraukė į diskusijas, reflektavo bei kūrė turinį patys.

Man atrodo, kad mokiniai drąsiau reiškia savo nuomonę, nebijo atvirai kalbėti apie jausmus, lengviau supranta veikėjų poelgius, juos analizuoja, gilina į veikėjų vidinį pasaulį.

Labiausiai pastebėjau, kaip išlaisvėja vaikų kalbėjimas, lengviau atpažįsta savo ir veikėjų emocijas.

Baigiamąją anketą užpildžiusios/-ę lietuvių kalbos mokytojos vertino VMS metodo taikymą pamokose kaip pavykusį ir sėkmingą.

Metodas padėjo teksto suvokimui, viešojo kalbėjimo įgūdžiams.

Metodą integravau į tris literatūros pamokas, jų metu mokiniai kalbėjo daugiau, naudodamiesi pavyzdžiais, vartojo įvairesnį žodyną. Bet po trijų pamokų apie poveikį kalbėti yra nelogiška.

Lietuvių kalbos mokytoja teigė, jog didžiausia problema „*mokinių uždarumas, nenoras dalintis savo mintimis, jįvalgomis*“. Kita mokytoja pasisiekimą taikyti VMS laiko „*vidutiniškai Pasiruošimui reikia labai daug laiko, o gaunamas atsakas ne visada atitinka įdėtą darbo kiekį.*“. Likusios lietuvių kalbos mokytojos teigė, kad sekės itaikyti VMS metodą:

Sekėsi puikiai taikyti VMS metodą, nes buvo aiškiai ir tiksliai viskas aptarta per mokymus.

Vaikams labai patiko, noriai įsijungdavo į darbą. Buvo įdomu.

Sekėsi gerai. Manau, kad šį metodą reikia pradėti taikyti nuo žemesnių klasių, kad gimnazijos mokiniai jau turėtų suvokimą, tada jie būtų atviresni, būtų įpratę išsakyti savo nuomonę.

Sunku daryti išvadas iš kelių pamokų, bet manau, kad visai gerai, nes mokiniams buvo naujovė.

Mokiniams patiko VMS taikymas pamokose, nes turėjo galimybę tyrinėti, identifikuoti, išsakyti savo nuomonę, priimti sprendimus, reflektuoti.

2.4. MOKYTOJŲ ĮVARDINTI IŠŠŪKIAI SU KURIAIS SUSIDURIA UGDYMO PROCESSE

Mokytojų atsakymai apie VMS metodo taikymą ir matomas naudas iš dalies siejasi su iššūkiais, kuriuos mokytojos įvardino patiriančios ugdymo procese. Apklausoje, vykdytoje prieš prasidedant mokymų programai, mokytojų klausta su kokiomis problemomis jos dažniausiai susiduria vedamų pamokų metu. Sudėtinga, mokytojų teigimu, vesti diskusijas, kada prašoma mokinių išreikšti savo nuomonę. Mokytojos taip pat nurodė laiko trūkumą, ir tai, kad mokiniai/-ės nenorėjo dirbti savarankiškai ir taip pat nenoru diskutuoti ir viešai kalbėti. Kita mokytoja teigė, kad problema yra ta, jog sudėtinga sudominti mokinius/-es, „*sudominti mokinius parodomis, ekspozicijomis. Skatinti lankytis muziejuose.*“.

Didžiausia problema pamokose - vaikų sudominimas. Sunku vaikams pateikti tam tikrą medžiagą, visada reikia ieškoti šiuolaikiškos informacijos, sieti dėstomą pamoką su šiais laikais.

Sudėtinga skatinti kai kuriuos mokinius, ypač 6-9 kl., mokytis dėl savęs, savo ateities, nes jiems ji atrodo itin tolima ir net nelabai aktuali. Sudėtinga tokio amžiaus mokiniams priimti kito nuomonę, laisvai diskutuoti, mažai tolerancijos kitų atžvilgiu, itin sudėtinga suvokti kas yra diskriminacija, rasizmas plačiau prasme.

Mokytojos pastebėjo, kad problemų kyla sunkumų „*mokinių mokymosi motyvacijos stoka*“, teigiama, kad mokytojos jaučia mokinių nuovargį ir santykį gadina „*priklausomybė nuo ekranų*“ bei „*nenoras dirbti savarankiškai*“.

Mokiniams trūksta kultūrinio išprusimo, jie nesidomi socialiniu visuomenės gyvenimu, todėl diskutuoti yra ganėtinai sunku. Pastebėjau, kad nemaža dalis mokinių sunkiai supranta tekstus, ypač tai išryškėjo atnaujinus programas. Vadovėlio medžiaga labai įdomi, daug šaltinių, bet sudėtinga. Daug kontekstų. Be abejo, knygų neskaitymas - didžiulė problema ir iššūkis mokytojui.

Sudėtinga „*mokinius įtraukti į kūrybinę veiklą*“, „*skatinti mokinius naudotis vaizduote*“. Tai pat iššūkiais mokytojos įvardino ir technines problemas kaip „*interneto problemos*“, „*ribot[u] informacinių technologijų naudojim[u] pamokose*“ ar „*nėra galimybių dažnai nuvykti į parodas*“. Įvardinama ir tai jog „*plati literatūros ugdymo programa, nespėjama išėiti visų temų, o tiksliau, įsigilinti su mokiniais. Į tam tikrus, svarbius aspektus*“.

Teigiama, jog sudėtinga sudominti ir išmokti įtraukti „*skirtingo mokymosi lygio bei specialiųjų ugdymosi poreikių turinči[us] mokini[us] vienoje klasėje*“. Ir mokytojos patiria iššūkių su „*užduočių diferencijavimu*“ pagal mokinius.

2.5. VMS METODO TAIKymo SėKMINGI IR NESėKMINGI PAVYZDŽIAI KITOSE PAMOKOSE

Siekiant geriau suprasti kaip visoms mokytojoms sekėsi taikyti VMS metodą pamokose, atviru klausimu buvo prašoma pasidalinti sėkmingais ir nesėkmingais metodo taikymo pavyzdžiais bei priežastimis, kurie, jų manymu, lėmė sėkmę ar nesėkmę. Užsienio kalbos mokytoja teigė, jog, puikiai sekėsi pritaikyti metodą pamokoje „iš dalies pasisėkė“; sekėsi „gerai“, tačiau taip pat buvo ir pratesnių patirčių „sekėsi sunkiai, nes mokiniai nenoriai įsitraukė į šią veiklą“. Istorijos ir pilietinio ugdymo mokytoja sėkme laiko tai, jog „šiais mokslo metais pradėj[io] taikyti VMS metodą savo pamokose, ne visi mokiniai noriai reišk[ė] savo mintis žodžiu“. Meninio ugdymo (dailė, šokis, teatras, muzika) ir technologinio ugdymo mokytoja nurodė, kad „sekėsi gerai“. Viena meninio ugdymo (dailė, šokis, teatras, muzika) mokytoja teigė, jog „sekėsi puikiai, mokiniai aktyviai įsitraukė“. Kita meninio ugdymo (dailė, šokis, teatras, muzika) ir lietuvių kalbos mokytoja teigė, jog „sekėsi neblogai, bet reikalinga nuolatinė praktika“.

Sugretinus šio skyriaus dalių mokytojų atsakymus matome, kad VMS metodo taikymas pamokose mokytojoms padėjo įveikti dalį jų minėtų sunkumų, pvz., pavyko prakalbinti mokinius/-es, paskatino jas/juos dalintis savo įžvalgomis ir argumentuoti savo nuomonę.

---

3. MOKYTOJŲ KOMPETENCIJŲ, GEBĖJIMŲ IR ŽINIŲ POKYČIO ĮVERTINIMAS

Apklausoje, vykdytoje prieš prasidedant mokymų programai, mokytojų buvo prašoma įvertinti 27 teiginius nurodant, kiek, jų manymu, joms reikėtų pastiprinti kūrybiškumo, kritinio mąstymo, emocinio raštingumo kompetencijas, gebėjimus ir žinias, bendravimo įgūdžius, emocinį raštingumą, lyčių lygybės ir lytiškumo žinias ir t.t. Teiginių vertinimo skalė buvo nuo 1 (balas, nurodantis, jog kompetencijų, gebėjimų bei žinių pastiprinimas visiškai nereikalingas) iki 5 (balas, reiškiantis, jog kompetencijų, gebėjimų bei žinių pastiprinimas labai reikalingas). Klausimyną prieš mokymus užpildė 31 tyrime dalyvavusi mokytoja.

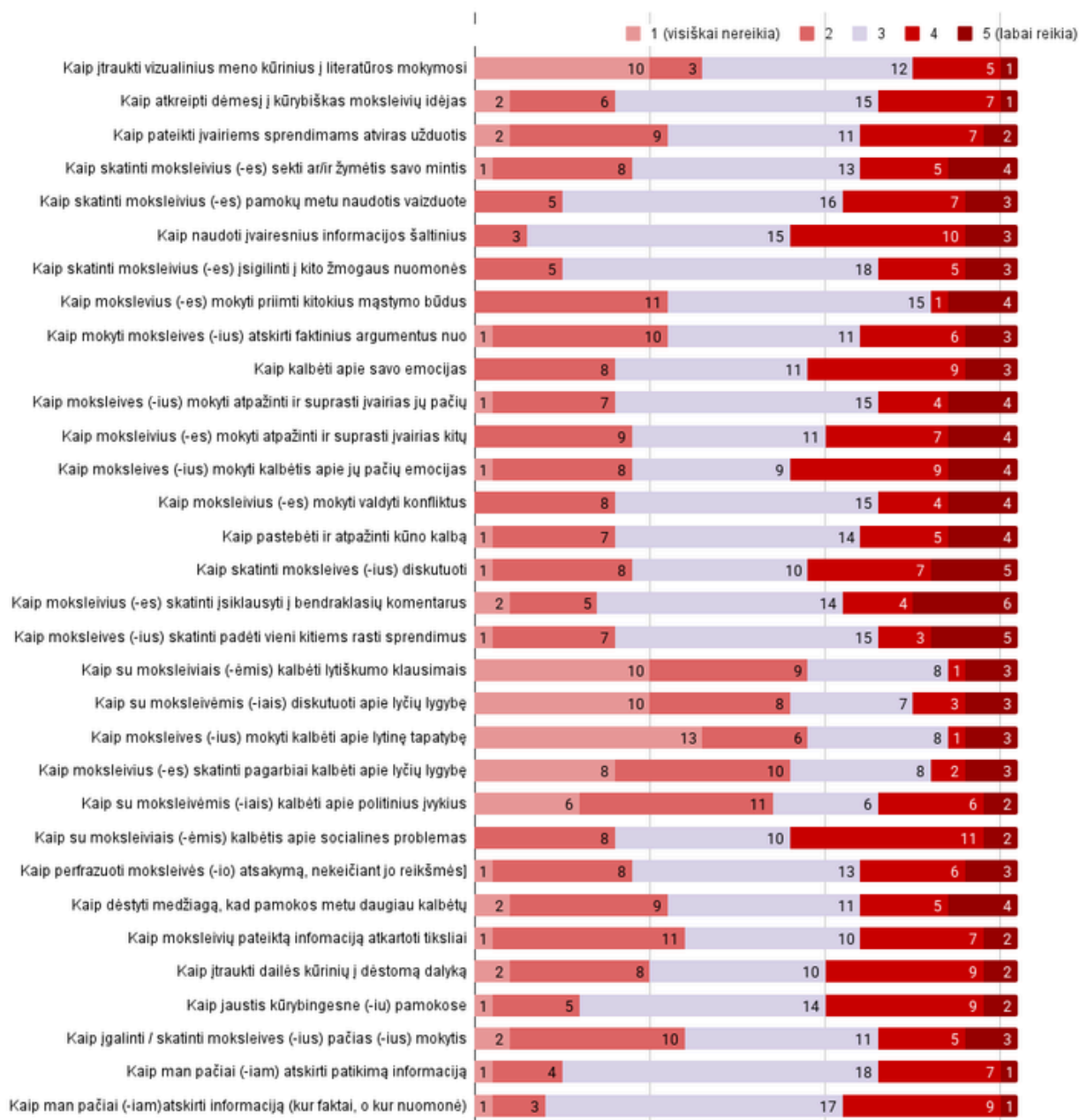
Apklausoje, vykdytoje mokymų programai pasibaigus, mokytojų paprašyta įvertinti, kiek mokymų programos metu jiems pavyko sustiprinti išvardintas kompetencijas, gebėjimus ir žinias. Siekiant pamatuoti poveikį, teiginiai atliepė pateiktuosius tyrimo pradžioje. Kaip ir pradinėje apklausoje, taip ir šioje pateikta vertinimo skalė nuo 1 (balas, nurodantis, jog kompetencijų, gebėjimų bei žinių pagilinti visiškai nepavyko, iki 5 (balas, reiškiantis, jog kompetencijos, gebėjimai bei žinios patobulinti labai sėkmingai).

MO muziejaus mokymuose dalyvavo įvairios mokytojos, o jų grupė nebuvo tokia pati iki mokymų pabaigos. Matoma, kad pradinę anketą užpildė vienos mokytojos, o galutinę tos pačios ir naujos mokytojos. Kai kurios mokytojos, kurios dalyvavo pradžioje galutinės anketos neužpildė. Dėl tokių priežasčių negalime tiesiogiai lyginti abiejų anketų.

Tolesnėse šio skyriaus pastraipose, suskirstytose pagal temas, apžvelgiama tyrimo pradžioje ir pabaigoje klausimyne pateikti teiginiai, aprašomi mokytojų skirti įvertinimai, indikuojantys galimą su mokymais susijusį pokytį arba jo trūkumą. Verta dar kartą pažymėti, kad mokymų pradžioje mokytojos buvo prašomos įsivertinti esamus gebėjimus ir kompetencijas, o mokymų pabaigoje – kiek šiuos gebėjimus ir kompetencijas jų manymu pavyko pagilinti. Taigi, šis lyginimas nėra gebėjimų ir kompetencijų matavimas prieš ir po mokymų, tačiau mokytojų įsivertinimas kiek joms pavyko šias kompetencijas pagilinti lyginant su turimomis žiniomis. Pagal kiekvienam teiginiui priskirtus balus (nuo 1 iki 5) apskaičiuotas įvertinimo dažnis.

1 pav. Mokytojų įsivertinimas, kiek joms/jiems reikėtų pastiprinti kūrybiškumo, kritinio mąstymo, emocinio raštingumo kompetencijas, gebėjimus ir žinias, bendravimo įgūdžius, emocinį raštingumą, lyčių lygybės ir

3.1. KŪRYBIŠKUMAS

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Įtraukti vizualinius meno kūrinius į literatūros mokymosi procesą*“: 13 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 6 mokytojos iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 7 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Po mokymų gebėjimą „*Pastebėti mokinių kūrybiškumo pokytį, kai įtraukiu dailės kūrinių į dėstomą dalyką*“, 11 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Atkreipti dėmesį į kūrybiškas moksleivių idėjas*“, 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti; 15 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų gebėjimą „*Pateikti moksleiviams (-ėms) įvairiems sprendimams atviras užduotis*“, 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 7 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Pateikti įvairiems sprendimams atviras užduotis*“: 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų gebėjimą „*Skatinti moksleivius (-es) sekti ar/ir žymėtis savo mintis*“, 3 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti; 10 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 6 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti savo gebėjimus „*Skatinti moksleivius (-es) sekti ar / ir žymėtis savo mintis*“: 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 13 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų gebėjimą „*Atkreipti dėmesį į kūrybiškas moksleivių idėjas*“, 7 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Skatinti moksleivius (-es) pamokų metu naudotis vaizduote*“ 5 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti; 16 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 10 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 9 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 10 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Mokymai turėjo teigiamą poveikį mokytojų gebėjimų stiprinimui, ypač integruojant vizualinius meno kūrinius į literatūros mokymosi procesą, skatinant mokinių kūrybiškumą. Prieš mokymus nemaža dalis mokytojų poreikį stiprinti šiuos gebėjimus vertino kaip nedidelį arba vidutinį, tačiau po mokymų aiškiai matyti teigiama dinamika – dauguma mokytojų įvardijo, kad gebėjimus pavyko arba puikiai pavyko sustiprinti. Ypač ryškūs pokyčiai pastebėti pavykusiuose pastiprinti gebėjimuose „*skatinti mokinius naudotis vaizduote*“, „*atkreipti dėmesį į kūrybiškas mokinių idėjas*“ ir „*pateikti atviras užduotis*“.

3.2. KRITINIS MĄSTYMAS

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Naudoti įvairesnius informacijos šaltinius*“: 3 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 15 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 13 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 6 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 13 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Skatinti moksleivius (-es) įsigilinti į kito žmogaus nuomonės priežastis*“: 5 mokytojos/-ai iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 18 mokytojos/-ai iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos/-ai iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 2 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti kompetenciją „*Mokyti moksleives (-ius) atskirti faktinius argumentus nuo nuomonės*“: 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 7 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Mokymai reikšmingai prisidėjo prie mokytojų profesinių gebėjimų stiprinimo įvairiose srityse, ypač ugdant mokinių kūrybiškumą, kritinį mąstymą ir refleksiją. Prieš mokymus dalis mokytojų įvardijo vidutinį ar žymų poreikį stiprinti tokius gebėjimus kaip įvairesnių informacijos šaltinių naudojimas, mokėjimas atskirti faktus nuo nuomonės, gebėjimas skatinti mokinius/-es įsigilinti į kitų nuomones bei formuoti atviras užduotis. Po mokymų aiškiai matomas teigiamas pokytis – dauguma dalyvių nurodė, jog gebėjimus pavyko arba puikiai pavyko sustiprinti.

3.3. EMOCINIS RAŠTINGUMAS

Mokytojos įsivertino, koks jų poreikis stiprinti gebėjimą „*Kalbėti apie savo [jų pačių] emocijas*“: 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir iš dalies reikia pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 2 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 5 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Moksleivius (-es) mokyti atpažinti ir suprasti įvairias kitų emocijas*“: 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir iš dalies reikia pastiprinti; 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 10 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Moksleivius (-es) mokyti atpažinti ir suprasti jų pačių emocijas*“: 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 13 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 1 mokytoja/-as iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti savo gebėjimą „*[...] moksleivius (-es) mokyti valdyti konfliktus*“: 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti; 15 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 3 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 7 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Mokymai taip pat reikšmingai prisidėjo prie mokytojų emocinio sąmoningumo ir gebėjimų stiprinimo, susijusių su emocijų atpažinimu, įvardijimu bei konfliktų valdymu. Prieš mokymus dalis mokytojų jautė vidutinį ar didelį poreikį stiprinti gebėjimus kalbėti apie savo emocijas, padėti mokiniams/-ėms atpažinti tiek savo, tiek kitų emocijas ir valdyti konfliktus. Po mokymų dauguma mokytojų pažymėjo, jog šie gebėjimai buvo sustiprinti iš dalies arba visiškai, o tai rodo, jog emocinis raštingumas buvo aktualus dalyviams/-ėms.

3.4. BENDRAVIMAS

Poreikį stiprinti savo gebėjimą „*Pastebėti ir atpažinti kūno kalbą*“: 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 14 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 1 mokytoja iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 5 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 13 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti kompetenciją „*[...] skatinti moksleives (-ius) diskutuoti*“: 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 10 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 1 mokytoja iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 10 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti savo gebėjimą „*Moksleivius (-es) skatinti įsiklausyti į bendraklasių komentarus*“: 7 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 14 mokytojų iš 31 įvertino, jog iš dalies reikia pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 1 mokytoja iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 5 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 13 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti savo gebėjimą „*Mokslevius (-es) mokyti priimti kitokius mąstymo būdus*“: 11 mokytojos/-ai iš 31 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies reikia pastiprinti šį gebėjimą; 15 mokytojos/-ai iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 5 mokytojos/-ai iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų šį gebėjimą 10 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti savo gebėjimą „*[...] moksleives (-ius) skatinti padėti vieni kitiems rasti sprendimus*“: 8 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 15 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų šį gebėjimą 10 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Mokymai prisidėjo prie mokytojų bendravimo, socialinių ir emocinių gebėjimų stiprinimo. Prieš mokymus nemaža dalis mokytojų jautė vidutinišką poreikį stiprinti savo gebėjimą pastebėti kūno kalbą, skatinti diskusijas, padėti mokiniams priimti kitokius mąstymo būdus bei skatinti įsiklausymą į kitų komentarus ir tarpusavio pagalbą. Po mokymų didžioji dauguma mokytojų įsivertino, kad šie gebėjimai buvo sustiprinti iš dalies arba pilnai.

3.5. LYČIŲ LYGYBĖ IR LYTIŠKUMAS

Poreikį stiprinti savo gebėjimą „*Kalbėti lytiškumo klausimais*“: 19 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir iš dalies reikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 4 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų gebėjimus „*Mokyti moksleivius (-es) kalbėtis lytiškumo klausimais*“, „*Skatinti moksleivius (-es) pagarbiai kalbėti apie lyčių lygybę*“ (pagal vidurkį): 2 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 5 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti savo gebėjimą *„Diskutuoti su moksleivėmis (-iais) apie lyčių lygybę“*: 18 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir iš dalies nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 7 mokytojos iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 6 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 2 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 13 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 4 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą.

Poreikį stiprinti savo kompetenciją *„Kaip moksleives (-ius) mokyti kalbėti apie lytinę tapatybę“*: 19 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 4 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 3 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 5 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti savo gebėjimą *„Skatinti pagarbiai kalbėti apie lyčių lygybę“*: 18 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 5 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 1 mokytoja iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 6 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Prieš mokymus nemaža dalis pedagogų nejautė poreikį stiprinti gebėjimus kalbėti lytiškumo klausimais, diskutuoti apie lyčių lygybę ar lytinę tapatybę. Tačiau galimai atsakymuose slypėjo atsakymas į klausimą, esantį visuomenėje, ar apskritai lytiškumo ir lyties temos gali būti apkalbamos mokykloje. Po mokymų pastebimas progresas – dalis mokytojų įvardijo, kad gebėjimus šioje srityje pavyko pastiprinti, tačiau reikšminga dalis vis dar nurodo tik vidutinišką pastiprėjimą.

3.6. SOCIALINĖS AKTUALIJOS IR PILIETIŠKUMAS

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Su moksleivėmis (-iais) kalbėti apie politinius įvykius*“: 17 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 6 mokytojos iš 31 įvertino, jog iš dalies reikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų gebėjimus „*Kalbėti su moksleiviais (-ėmis) apie pilietinę tapatybę, demokratines vertybes*“, „*Su moksleivėmis (-iais) kalbėti apie politinius įvykius*“ (pagal vidurkį): 3 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „*Kalbėti su moksleiviais (-ėmis) apie socialines problemas (pvz.: skurdas, nelygybė, rasizmas, diskriminacijos ir pan.)*“: 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 10 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 13 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 2 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 5 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Matome, kad mokymai turėjo teigiamos įtakos ir šios kompetencijos pastiprinimui. Prieš mokymus dalis pedagogų jautė vidutinišką poreikį stiprinti gebėjimus, tačiau ypač svarbu buvo kalbant apie socialines problemas. Po mokymų matyti aiškus pokytis – dauguma mokytojų nurodė, kad gebėjimus šioje srityje pavyko ar puikiai pavyko pastiprinti. Mokymai padėjo sustiprinti mokytojų pasitikėjimą kalbant su mokiniais apie jautrias, tačiau pilietišškai reikšmingas temas.

3.7. FASILITATORIAUS / -ĖS VAIDMUO

Poreikį stiprinti gebėjimą „Dėstyti medžiagą, kad pamokos metu daugiau kalbėtų moksleivės (-iai), nei aš“: 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog nereikia ir iš dalies nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 1 mokytoja/-as iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „Perfrazuoti moksleivės (-io) atsakymą, nekeičiant jo reikšmės“: 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 13 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 3 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 4 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „Moksleivių pateiktą informaciją atkartoti tiksliai“: 12 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 10 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 3 mokytoja/-as iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 4 mokytojos/-ai iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „Įtraukti dailės kūrinių į dėstomą dalyką“: 10 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 10 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Poreikį „Jaustis kūrybingesne (-iu) pamokose“: 6 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 14 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 1 mokytoja iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 7 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „Igalinti/Skatinti moksleives (-ius) pačias (-ius) mokytis“: 12 mokytojų iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 11 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 10 mokytojų iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 9 mokytojos iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „Man pačiai (-iam) atskirti patikimą informaciją“: 5 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 18 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 8 mokytojos iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 1 mokytoja iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 6 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 12 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Poreikį stiprinti gebėjimą „Man pačiai (-iam) atskirti informaciją (kur faktai, o kur nuomonė)“: 4 mokytojos iš 31 įvertino, jog visiškai nereikia ir nereikia pastiprinti šį gebėjimą; 17 mokytojų iš 31 įvertino, jog vidutiniškai reikia pastiprinti šį gebėjimą; 10 mokytojų iš 31 įvertino, jog reikia ir labai reikia pastiprinti šį gebėjimą (žr. 1 pav.).

Po mokymų 2 mokytojos iš 19 įvertino, jog visiškai nepavyko ir iš dalies nepavyko pastiprinti šį gebėjimą; 3 mokytojos iš 19 įvertino, jog iš dalies pavyko pastiprinti šį gebėjimą; 14 mokytojų iš 19 įvertino, jog pavyko ir puikiai pavyko pastiprinti šį gebėjimą (žr. 2 pav.).

Pastebima, kad gebėjimas organizuoti pamokas taip, kad daugiau kalbėtų mokiniai/-ės, o ne pats/-i mokytojas/-a, bei gebėjimas skatinti mokinių savarankišką mokymąsi po mokymų ženkliai sustiprėjo – dauguma mokytojų nurodė, jog šie gebėjimai buvo sėkmingai ar puikiai pastiprinti. Panašus teigiamas pokytis stebimas ir kalbant apie gebėjimus tiksliai atkartoti mokinių informaciją, ją perfrazuoti, atskirti faktus nuo nuomonės bei atpažinti patikimą informaciją. Mokytojos/-ai vertina, jog jų kūrybiškumo jausmas pamokose ir gebėjimas integruoti dailės kūrinius į ugdymo turinį pastiprino.

2 pav. Mokytojų įsivertinti, kiek joms/jiems mokymų programos metu jiems pavyko sustiprinti išvardintas kompetencijas, gebėjimus ir žinias.

---

4. MO MUZIEJAUS MOKYMŲ VERTINIMAS

Tyrime dalyvavusios/-ieji mokytojos/-ai buvo pakviestos/-i įvertinti ne tik MO muziejaus mokymų turinį, bet ir mokymų pobūdį, struktūrą, užduotis, skirtą laiką ir pan. (žr. 3 pav.).

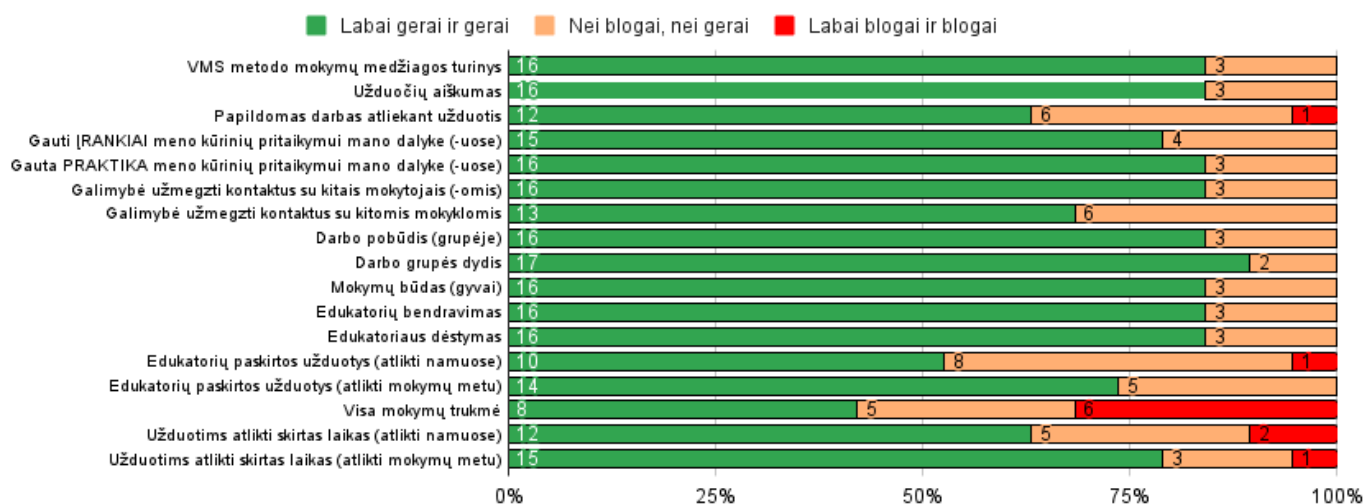
VMS metodo mokymų turinį, užduočių aiškumą, gautą praktiką meno kūriniių pritaikymui mokytojos/-o dėstomame dalyke, galimybę užmegzti kontaktus su kitomis/-ais mokytojomis/-ais, darbo pobūdį (grupėje), mokymų būdą (gyvai), edukatorių bendravimą ir dėstymą po 16 dalyvių vertino labai gerai ir gerai, ir po 3 asmenis nenurodė nuomonės („nei gerai, nei blogai“). Darbo grupės dydį 17 dalyvių vertino labai gerai ir gerai, 2 asmenys nenurodė nuomonės („nei gerai, nei blogai“). Galimybę užmegzti kontaktus su kitomis mokyklomis 13 dalyvių vertino labai gerai ir gerai, 6 asmenys nenurodė nuomonės („nei gerai, nei blogai“). Edukatorių paskirtas užduotis atlikti namuose 12 dalyvių vertino labai gerai ir gerai, 5 asmenys nenurodė nuomonės („nei gerai, nei blogai“). MO muziejaus mokymų metu gautus įrankių meno kūriniių pritaikymą dėstomame dalyke (-uose) 15 dalyvių vertino labai gerai ir gerai, 4 asmenys nenurodė nuomonės („nei gerai, nei blogai“). Edukatorių paskirtas užduotis atlikti mokymų metu 14 dalyvių vertino labai gerai ir gerai, 5 asmenys nenurodė nuomonės („nei gerai, nei blogai“).

Papildomą darbą atliekant užduotis 12 mokytojų vertino gerai ir labai gerai, 6 mokytojos įvertino labai blogai ir blogai, o 1 asmuo nuomonės neišsakė („nei gerai, nei blogai“). Visą mokymų trukmę 8 mokytojos vertino gerai ir labai gerai, 5 mokytojos įvertino labai blogai ir blogai, o 6 asmenys nuomonės neišsakė („nei gerai, nei blogai“). Mokymų metu edukatorių skirtų užduočių atlikti namuose laiką 12 mokytojų vertino gerai ir labai gerai, 5 mokytojos įvertino labai blogai ir blogai, o 2 asmenys nuomonės neišsakė („nei gerai, nei blogai“). Užduotims atlikti skirtą laiką (atlikti mokymų metu) 15 mokytojų vertino gerai ir labai gerai, 3 mokytojos įvertino labai blogai ir blogai, o 1 asmuo nuomonės neišsakė („nei gerai, nei blogai“).

Apklausoje dalyvavusios mokytojos joms naudingiausias mokymų dalis vertino įvairiai. Mokymuose buvo trys moduliai: I modulis – teorinė VMS dalis, II modulis – sesijos su mokiniais/-ėmis, mokantis VMS, III modulis – integruotų pamokų kūrimas. 1 mokytoja neišskyrė nei vienos dalies ir teigė, kad „visos“ mokymų dalys buvo vienodai naudingos.

Pirmoji ir antroji mokymų dalys mokytojų atsakymuose kaip naudingiausios buvo paminėtos 1 kartą. 2 mokytojos teigė, kad naudingiausia joms buvo II dalis. III dalį, kaip naudingiausią įvertino 6 mokytojos, o savo atsakymu pagrindė tuo, jog žinios „leido pačiam galvoti/kurti/ planuoti mokymo(si) medžiagą ir puikiai ją integruoti į savo dalyką“, „teorines žinias pritaikiau praktiškai“, „naudinga buvo bendradarbiauti su kolėgėmis“, „teoriją buvo galima realizuoti praktiškai“.

3 pav. MO muziejaus mokymų vertinimas: mokytojų perspektyva

Likusių mokytojų teigimu, naudingiausia buvo pirmoji mokymų dalis. Dalis mokytojų argumentavo savo pasirinkimą: „nes daugiau informacinių šaltinių sužinojau“, „nes teorinės žinios svarbu :)“, „nes išbandėme metodus, kurie gali būti taikomi ir be VMS“.

Apibendrinant šiuos duomenis, galima teigti, kad visos dalys buvo mokytojų vertinamos kaip naudingos.

---

5. LŪKESČIAI ĮVEIKTI IŠŠŪKIUS IR PASIŪLYMAI MOKYMAMS

Apklausoje, vykdytoje prieš prasidedant mokymų programai, mokytojų klausta, kokie jų lūkesčiai mokymams. Mokytojos nurodė, kad tikisi „*kūrybiškumo kompetencijos patobulinim[o], laiko planavim[o], žinių apie meno kūrinį[ų] pagilininim[o]*“. Vienas asmuo norodė, jog tikisi iš mokymų „gauti idėjų muzikos pamokoms“. Taip pat mokytojos teigė norinčios iš mokymų galimybės „*sužinoti naudingos informacijos pritaikomos pamokose*“, „*kuo daugiau informacijos panaudoti pamokose*“, „*pritaikyti naują medžiagą pamokose*“.

Tikiuosi gilinti žinias ir praplėsti akiratį į tai, kaip dėstyti literatūrą įtraukiant dailės kūrinių, lengviau įtraukti mokinius į diskusijas, skatinti vaizduotę (kuri reikalinga literatūroms pamokoms). Taip pat tikiuosi išgirsti, išmokti naujų būdų, kaip skatinti mokinius užsirašyti, pasižymėti savo mintis, išgirstą informaciją ir ją kaupti vėliau tikslingai panaudojus.

Kitos mokytojos nurodė, jog iš mokymų tikisi „*sužinoti kažką naujo*“, „*praplėsti akiratį*“, „*naujų idėjų*“, „*daugiau sužinoti apie vizualinį mokymą*“, „*sužinoti apie metodo galimybes*“, „*sužinoti kažką naujo, kas padėtų vesti įdomesnes pamokas*“.

Atviru klausimu dalyvavusių mokytojų buvo prašoma įvardinti iššūkius ir problemas, su kuriais susidūrė mokymų metu, bei ką siūlytų mokymuose tobulinti. Dauguma mokytojų atsakė nurodydamos laiko trūkumą, sudėtingą mokinių motyvavimą įsitraukti, kuriam kartais reikia daugiau laiko, tačiau 3 mokytojos nurodė, kad jokių problemų nekilo, 1 – jog neteko dar taikyti. Taip pat buvo minima, jog buvo sudėtinga su pamokos laiko valdymu, mokytojos įvardino, kad dar vienas iššūkis yra kūrinių radybos pamokai: „*didžiausias iššūkis buvo atrinkti tinkamus moksleiviams paveikslus*“, „*ilgokai tekdavo ieškoti pamokos temai tinkančio kūrinio*“, „*sunku surasti pamokai tinkantį meno kūrinį, paieškos užima daug laiko*“.

Taip pat mokytojos įvardino, kad sudėtinga mokiniams/-ėms diskutuoti: „*kai kuriems mokiniams sudėtinga išsakyti savo mintis, suformuluoti atsakymus*“, „*ne visada pavyko mokinius prakalbinti*“, „*ne visi mokiniai noriai reiškia savo mintis žodžiu*“.

Apibendrinant mokytojų atsakymus į šį atvirą klausimą galima teigti, kad mokytojų patirti iššūkiai ir kartu mokymams išsakytos pastabos buvo susijusios su organizaciniu mokymų aspektu – laiku, tačiau ir su metodo taikymo etape kilusiais sunkumais su mokiniams/-ėmis bei pasiruošimu pamokai.